

Nr 28.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om hingstbesiktningstvång; given Stockholms slott den 31 december 1913.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om hingstbesiktningstvång.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

Förslag

till

lag om hingstbesiktningstvång.

1 §.

Där förhållandena inom något hushållningssällskaps område sådant påkalla, äger Konungen, på framställning av hushållningssällskapet och vederbörande landsting, förordna, att hingstbesiktningstvång skall införas inom hushållningssällskapets område eller viss del därav.

Hingstbesiktningstvång skall dock icke äga tillämpning å staten tillhöriga beskällare.

2 §.

Inom område, varest hingstbesiktningstvång införts, må icke hingst, med mindre han uppnått tre års ålder ävensom prövats vara såsom beskällare inom orten lämplig, vare sig kostnadsfritt eller mot ersättning användas till betäckning av sto, som tillhör annan än hingstens ägare, och ej heller, därest hingsten äges av två eller flera personer samfällt, till betäckning av sto, som tillhör någon av dem enskilt.

Prövning, som nyss nämnts, verkställes av statens premieringsnämnd eller dess ordförande i enlighet med de bestämmelser härutinnan, vilka meddelas av Konungen.

3 §.

I förordnande om införande av hingstbesiktningstvång skall tillika utsättas viss dag för förordnandets ikraftträdande; och må denna dag ej sättas tidigare än två eller senare än sex år från det förordnandet gavs.

4 §.

Förseelse mot denna lag straffes med böter från och med tio till och med tvåhundra kronor.

Därest någon under tid, då han är ställd under tilltal för sådan förseelse, densamma fortsätter, skall han för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits fällas till de böter, som för förseelsen äro stadgade.

5 §.

För förseelse, som med husbondes vetskap begås av hans husfolk eller i hans arbete antagen person, ansvare husbonden likasom vore förseelsen begången av honom själv.

6 §.

Förseelse mot denna lag åtalas av allmän åklagare.

Böter, som enligt denna lag ådömas, tillfalla kronan.

Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

7 §.

Förordnande om införande av hingstbesiktningstväng skall tillika med erinran om påföljden för förseelse mot bestämmelserna i denna lag genom Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshavandes försorg på statsverkets bekostnad införas i länskungörelserna och i tidning inom orten.

Denna lag träder genast i kraft.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
31 december 1913.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSWÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Petersson, anförde:

På min hemställan avlät Kungl. Maj:t den 21 februari 1913 till Riksdagen proposition med förslag till lag om hingstbesiktningstvång. Sedan jordbruksutskottet tillstyrkt förslaget med några mindre ändringar av redaktionell natur, antogs detsamma av Första kammaren utan votering, varemot det avsågs av Andra kammaren. Frågan förföll alltså.

I betraktande av den vikt, genomförandet av hingstbesiktningstvång har för hästavelns ändamålsenliga utveckling i vårt land, anser jag mig nu böra tillstyrka, att förslag i ämnet ånyo förelägges Riksdagen.

Jag tillåter mig till en början åberopa den redogörelse för inkomna framställningar samt avgivna utlåtanden m. m. i ämnet, som jag lämnade den 21 februari 1913 och som var av följande innehåll.

Uti en till chefen för jordbruksdepartementet ställd skrift av den 4 augusti 1903 har »föreningen för befrämjande av uppfödning inom Blekinge län av hästar med norsk eller nordsvensk typ» — under framhållande, att, sedan Riksdagen hos Kungl. Maj:t anhållit om åtgärder för tillvaratagande av de inhemska häststammarna, föreningen, som hade till ändamål att befrämja den »svenska hästen» inom Blekinge län, vid sådant förhållande ansett sig icke böra lämna tillfället obegagnat att framlägga de åsikter, som den för sin del hyste rörande de lämpligaste åtgärderna för de inhemska häststammarnas tillvaratagande och förbättrande — i sådant hänseende anført, bland annat, att av dylika åtgärder främst borde ifrågakomma ordnandet av hingsthållningen; att härför visserligen vore i viss mån sörjt genom hästpremieringarna, men att, då dessa, enligt föreningens åsikt, sträckte sina verkningar endast till trakterna nära omkring premieringsplatserna, vilka i regel vore förlagda till de mera centrala, bördiga och tätast bebyggda orterna, dit hästuppfödarna från skogstrakterna och öarna på grund av stort eller svårframkomligt avstånd och ringa utsikt till prisbelöning sällan kunde infinna sig med sina hästar, andra åtgärder måste vidtagas, som berörde även dessa områden, varest fortfarande 1- å 2-åriga hingstar i stor utsträckning användes till betäckning, i det att de, jämte stona, utsläpptes på gemensamma beten; att man dagligen i städerna i Blekinge och Småland vore i tillfälle att se, vilka tarvliga hästar genom sådant vårdslösande av aveln uppkommit; att man å andra sidan funnit, att dessa hästars bristfälliga beskaffenhet icke vållats av naturförhållandena å uppfödningssorterna, vilka tvärtemot, synnerligast med hänsyn till betena, befunnits gynnsamma för hästaveln, såsom ock framginge av den ganska goda avkomma, som erhållits i de fall, då godkända norska hingstar kommit till användning; att till rådande av bot på de påpekade missförhållandena näppeligen återstode annan utväg än att tillgripa det i flera länder med gott resultat prövade medlet att införa skatt å hingstar, vilka användes till betäckning av andra ston än de hingstägaren själv tillhöriga, ävensom att stadga förbud mot utsläppande av icke godkända hingstar, 1- och 2-åriga hingstar däri inbegripna, på de gemensamma betena; att en sådan beskattning på hästaveln skulle kunna gottgöras genom högre anslag till premiering av godkända beskällare; samt att ledningen av landets hästavel således skulle hava till sin förnämsta uppgift att tillse, att av de olika premieringsbara hästraserna funnes ett tillräckligt antal fullgoda beskällare och att endast sådana användes till avel. På grund av vad sålunda anförts har föreningen anhållit att,

*Inkomna
framställ-
ningar.*

vid behandlingen av Riksdagens förenämnda skrivelse, jämväl måtte tagas under omprövning frågan om skatt på beskällare och i så fall även om högre anslag till premieringen av hingstar ävensom om förbud att å gemensamma beten utsläppa icke godkända hingstar.

Blekinge läns hushållningssällskap har i skrivelse den 6 maj 1904 under anförande av väsentligen samma synpunkter hemställt, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbета förslag rörande begränsning av rättigheten att tillhandahålla beskällare, att i den form Kungl. Maj:t funne lämpligast föreläggas Riksdagen. Därefter hava hushållningssällskapen i Uppsala, Östergötlands och Kronobergs län, Kalmar läns södra del, Älvsborgs läns norra del samt Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Gävleborgs och Norrbottens län inkommit med i huvudsak liknande framställningar, varvid emellertid Norrbottens läns hushållningssällskap anhållit, att de särskilda förhållanden måtte beaktas, som på hästavelns område gjorde sig gällande inom detta län. I Östergötlands läns hushållningssällskaps skrivelse uppgives, att en verkställd utredning visat, att under år 1904 inom sällskapetets område 76 icke godkända hingstar betäckt 1,507 ston, medan 65 godkända hingstar använts till 2,312 ston. Dessa siffror hade väckt överraskning, ty det hade varit okänt, att antalet opremierade hingstar varit så stort och att de använts till så många ston. I några skrivelser framhålles, att de underhålliga beskällarna tillfogade hästaveln stor skada såväl därigenom, att de gåve upphov till underhålliga hästar, som ock på den grund, att de berövade de bättre hingstarna en mängd ston. De uppoffringar, som stat och hushållningssällskap underkastade sig till hästavelns främjande, förmådde ej att i behörig grad inskränka användningen av dylika underhålliga hingstar. Västmanlands läns hushållningssällskap har emellertid uttalat betänkligheter mot förslaget om skatt å hingstar och i stället framhållit hingstbesiktningstväng såsom den enda fullt verksamma åtgärden i förevarande syfte, vilken dock endast i mån av framställning från vederbörande hushållningssällskap borde tillämpas i landets olika delar.

Vid hushållningssällskapens ombuds möte i Stockholm i november månad år 1905 blev frågan på grund av motion föremål för ombudeus behandling. Ombuden hemställde, att Kungl. Maj:t måtte taga under omprövning, om och i vad mån åtgärder borde vidtagas för att begränsa rättigheten för ägare av opremierade hingstar att utlega dessa.

I särskilda skrifter hava hushållningssällskapen i Uppsala län, i Kalmar läns södra del samt i Kristianstads, Göteborgs och Bohus ävensom Värmlands län instämt i denna ombudeus hemställan, varvid Värm-

lands läns hushållningssällskap förklarar sig hålla före, att det kraftigaste medlet till avvärijande av de påpekade missförhållandena vore införandet av hingstbesiktningstvång, såsom flerstädes i utlandet skett.

Stuteriöverstyrelsen har i infortrat utlåtande den 19 november 1906 yttrat sig över de sålunda gjorda framställningarna och därvid anfört huvudsakligen följande.

Stuteriöverstyrelsen den 19 november 1906.

Utav de remitterade framställningarna framginge otvetydigt, att inom vårt land användandet av underhaltiga beskällare ägde rum i stor utsträckning och till avsevärt förfång för hästaveln, varför otvivelaktigt effektiva åtgärders vidtagande för rättande av detta missförhållande vore av behovet påkallade.

I sådant syfte hade »föreningen för befrämjande av uppfödning inom Blekinge län av hästar med norsk eller nordsvensk typ» uti berörda skrivelse föreslagit införandet av skatt på beskällare. De framställningar, vilka i anledning av den sålunda väckta frågan sedermera inkommit, innehölle emellertid ej några bestämda yrkanden eller förslag beträffande de åtgärder, som för ifrågavarande syftes vinnande syntes böra vidtagas, men av framställningarna ifråga framginge dock genomgående den åsikten, som dessutom i några fall även direkt uttalats, att, därest besiktningstvång kunde införas, sådant, även om detsamma komme att verka mera ingripande i den enskildes fri- och rättigheter beträffande hästaveln än hingstskatt, vore att föredraga framför dylik skatts åläggande.

Stuteriöverstyrelsen, som för sin del ansåge s. k. hingstskatts införande möta hinder ej endast på grund av detta medels för allmänheten obehagliga karaktär, utan även och i synnerhet genom svårigheten att i praktiken tillämpa detsamma, funne sig under sådana förhållanden kunna, med förbigående av detta förslag, inskränka sitt vidare yttrande till frågan om hingstbesiktningstvångs införande.

Att obligatorisk besiktning införande såsom villkor för hingsts användande i aveln vore ett synnerligen lämpligt och effektivt medel mot användandet av underhaltiga beskällare vore stuteriöverstyrelsen, med stöd av den erfarenhet om resultatet av dylika åtgärders vidtagande, som vunnits inom andra länder, gärna villig att erkänna, men huruvida dylikt hingstbesiktningstvångs införande inom vårt land på en gång inom landets hela område skulle vara lämpligt, däremot hade styrelsen måst ställa sig avvisande.

Hur glädjande uppsving hästaveln än visat inom vårt land, torde nämligen inom större delen av detsamma tillgången på beskällare likväl

ännu vara alltför knapp, för att en dylik bestämmelse skulle kunna utan stora olägenheter därstädes tillämpas, på samma gång som känndomen om och känslan av nödvändigheten att till avelsbruk använda endast fullgoda beskällare näppeligen ännu allmänt vunnit tillräckligt insteg hos hästuppfödarna för att dessa, utan att känna sig utsatta för avsevärd inskränkning i sina fri- och rättigheter, skulle foga sig under en sådan bestämmelses tvång.

Stuteriöverstyrelsen, som ansåge det resultat, som tvångsvis vunnes på hästavelns område, vara ej endast utan bestående värde utan även onödigt, synnerligast då, såsom i nu föreliggande fall, det åsyftade resultatet kunde säkert om än icke så hastigt ernås på frivillighetens väg, funne sig av sådan anledning icke kunna tillstyrka utfärdandet av bestämmelser om införande på en gång inom hela landet av s. k. hingstbesiktningstvång.

Rätten att bestämma, huruvida och när föreskrift om obligatorisk hingstbesiktning lämpligen kunde införas inom underdistrikt, borde enligt stuteriöverstyrelsens åsikt läggas i händerna på uppfödarna själva på så sätt, att inom varje underdistrikt fråga därom, i överensstämmelse med vad enligt gällande hästpremieringsreglementes föreskrifter ägde rum beträffande frågor om utverkande av fastställelse utav stambok, gjordes beroende på framställning hos stuteriöverstyrelsen från vederbörande hushållningssällskap, som, på samma gång detsamma vore väl ägnat att uttrycka ortsbefolkningens önskningar, dessutom borde vara kompetent att pröva huruvida underdistriktet vore tillräckligt framme i hästavelshänseende för dylik bestämmelses införande. Ett sådant tillväggångssätt skulle enligt styrelsens mening, utan att medföra brådstörtande åtgärder, komma att på övertygelsens och frivillighetens väg säkert och rationellt, allt efter som de olika underdistrikten vore därtill beredda, motarbeta och slutligen hämma användningen av underhaltiga beskällare.

På grund härav har stuteriöverstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen medgiva, att inom underdistrikt, som genom vederbörande hushållningssällskap gjorde framställning därom hos stuteriöverstyrelsen, finge, därest styrelsen så funne lämpligt, införas s. k. hingstbesiktningstvång eller, med andra ord, bestämmelser därom, att hingst, vid visst äventyr, icke finge till avel användas för andra än hingstägaren själv tillhöriga ston, därest icke hingsten vid i bestämd ordning verkställd besiktning blivit såsom beskällare godkänd.

kunniga personer finge tillkallas att inom nämnda departement biträda med utredning och utarbetande av förslag i fråga om åtgärder för främjande av landets hästavel. På grund härav tillkallade bemäde departementschef för berörda uppdrags fullgörande chefen för stuteriöverstyrelsen, numera överhovstallmästaren friherre C. F. Wrangel, kammarherren friherre F. J. von Essen, professorn W. Hallander, hovstallmästaren G. Tamm och arkitekten H. Törnqvist. Ovan omnämnda handlingar blevo därefter överlämnade till dessa sakkunniga.

De sakkunniga hava den 11 december 1911 avgivit betänkande, vilket blivit befordrat till trycket.

I detta betänkande hava de sakkunniga under huvudrubriken »obligatorisk hingstbesiktning» anfört huvudsakligen följande.

Under en tid av inemot 40 år hade vårt land ägt ett genomfört hästpremieringssystem, och det stöd, som därigenom givits vår hästavel, torde knappast kunna tillräckligt uppskattas.

Huru avsevärda framsteg hästaveln än gjort under dess hägn, måste likväl erkännas, att resultatet icke i allo motsvarat förväntningarna.

Själva systemet i de former, det numera vunnit, bure nog icke skulden till detta förhållande. Den förnämsta anledningen därtill hade systemet icke ägt makt förekomma — användandet av olämpliga eller underhålliga beskillare.

Inom hela landet användes nämligen sådana beskillare till stor skada för hästaveln. Sålunda hade man fått bevittna, hurusom i åtskilliga trakter av vårt land, där förut efter många års träget arbete och avsevärda ekonomiska uppoffringar häststammen närmast sig den för fortsatt avel nödiga likformighet och konsistens i avseende å nedärvningen, en tillbakagång inträffat på grund därav, att såsom beskillare använts för sådant ändamål otjänliga hingstar, vilka huvudsakligen genom billiga språngavgifter varit i stånd att upptaga tävlan med tillgängliga, för avel lämpliga beskillare, vilkas anlitande emellertid skulle medfört en något större kostnad.

Det vore likväl icke riktigt att uteslutande tillskriva detta förhållande nämnda, rent ekonomiska motiv, ty jämväl okunnighet och självgodhet hade medverkat därtill. Många hästägare svävade nämligen fortfarande i okunnighet om hästavelns grundbetingelser, särskilt vad beträffade nödvändigheten att ihärdigt fasthålla vid en påbörjad avelsriktning, under det de själva förmenade sig vara fackmän på området.

Insikten om den fara för vår hästavel, det anmärkta förhållandet innebure, hade helt naturligt hos vårt lands insiktsfulla hästuppfödare och hästvänner framkallat frågan, huru densamma lämpligen borde bekämpas.

Enligt vad av de till de sakkunniga överlämnade handlingarna i detta ämne framginge, vore det huvudsakligen tre utvägar, som man tänkt sig för att kunna förekomma användandet av olämpliga eller underhaltiga beskällare, nämligen *dels* upplysningsarbete, *dels* införande av skatt å hingst, vilken upplättes såsom beskällare för annat än hingstägaren själv tillhörigt sto, och *dels* stadgande av besiktningstvång för hingstar, vilka voro avsedda att sålunda användas.

Beträffande den förstnämnda utvägen, nämligen att genom upplysning söka påverka hästuppfödarna, ville de sakkunniga framhålla, att, ehuru väl hästpremieringarna måste anses hava verkat väckande och upplysande uti ifrågavarande hänseende, samt för saken intresserade fackmän därutöver genom uppsatser i tidningar och tidskrifter ävensom genom muntliga föredrag strävat att för vårt lands hästuppfödare klargöra den fara, användning av otjänliga beskällare medförde för hästaveln, detta upplysningsarbete, såsom det hittills kunnat bedrivas, beklagligt nog syntes hava därutinnan föga uträttat.

De sakkunniga ville dock icke härmed hava uttalat den mening, att upplysningsarbete bland hästuppfödarna borde anses fruktlöst, utan de ansåge fast hellre, att dylikt arbete vore ett verksamt medel för höjande av hästaveln i allmänhet och således jämväl i berörda hänseende.

För bekämpandet av det skadliga användandet av otjänliga beskällare ansåge de sakkunniga emellertid erforderligt, att staten, liksom förut skett på åtskilliga andra ekonomiska områden, ingrepe mera direkt genom lagbestämmelser för att effektivt ordna och reglera dessa förhållanden.

I sådant hänseende hade de sakkunniga tagit under omprövning de båda andra, uti ifrågavarande hänseende föreslagna åtgärderna, nämligen införande antingen av skatt å hingst eller av hingstbesiktningstvång.

Vad anginge införande av skatt å hingst, hade denna åtgärd föreslagits av »föreningen för befrämjande av uppfödning inom Blekinge län av hästar med norsk eller nordsvensk typ» uti dess förberörda skrift.

Med instämmande uti vad stuteriöverstyrelsen i sitt utlåtande häröver anfört, ansåge sig de sakkunniga böra i denna fråga ytterligare framhålla, att ett skattekrav av ifrågavarande art syntes vara ägnat att uppväcka missnöje. Utan tvivel skulle allmänheten uppfatta en dylik skatt icke, som avsett vore, såsom ett prohibitivmedel, utan såsom en åtgärd i syfte att för staten öppna en ny skattekälla och det måste medgivas, att skillnaden emellan en dylik avgift och andra beskattningsavgifter vore mindre iögonfallande. Jämväl tillverk-

nings- och försäljningsavgift å brännvin tjänade ju i främsta rummet prohibitivsyfte, men för stat och kommun utgjorde och betraktades de såsom en avsevärd inkomstkälla.

Det viktigaste skälet mötte emellertid i svårigheten att göra en dylik skatt verkligt effektiv. I detta avseende borde främst erinras därom, att tillhandahållandet av jämväl underhaltiga beskillare stundom visat sig så inkomstbringande, att det torde kunna förutses, att denna hantering icke i nämnvärd grad skulle hämmas genom en låt vara ganska avsevärd skatt.

Härtill komme att, under det en årlig skatt för hingst av exempelvis 50 kronor — det högsta belopp, som i sådant avseende syntes bära stadgas — måhända skulle uppfylla sitt ändamål, då fråga vore om en hingst med underhaltig exteriör, skulle helt säkert så icke bliva förhållandet, då det gällde en med tilltalande exteriör utrustad, men i övrigt för avel olämplig hingst.

Det låte naturligtvis härvid tänka sig, att åtskilliga ägare av underhaltiga hingstar låte avskräcka sig genom skatten, men också att densamma erlades av en eller annan, vilken under sådana förhållanden utan tvivel skulle göra allt för att av sin otjänliga beskillare draga så stor inkomst som möjligt.

I detta fall skulle skatten sålunda rent av kunna komma att motverka sitt eget ändamål.

Såsom ytterligare skäl emot beskattningsprincipen borde framhållas att, därest skatten, såsom väl icke kunde undvikas, komme att samtidigt införas inom hela landet, genom en dylik åtgärd brist på beskillare kunde uppstå, i all synnerhet å orter, där hästaveln ännu befunde sig på låg ståndpunkt. Skatten skulle sålunda kunna medföra, att hästaveln i åtskilliga orter tillbakahölles.

Skatteförslaget, som därför syntes bära övergivas, hade icke heller vunnit någon avsevärd tillslutning från de hushållningssällskap, som lämnat utlåtande i förevarande ämne.

Vidkommande den återstående av de föreslagna utvägarna till ernående av ifrågavarande syftsmål, införande av obligatorisk besiktning av hingst, avsedd att användas såsom beskillare för annat än hingstägaren tillhörigt sto, och i sammanhang därmed stadgande av bötespåföljd för överträdelse av i sådant hänseende utfärdade bestämmelser, hade de sakkunniga ansett vägande skäl tala för anlitan av denna utväg.

Principen att genom lagbud utestänga olämpliga individer såsom avelsdjur hade sedan gammalt hemorts rätt här i landet.

Sålunda hade Karl XI år 1680 utfärdat en av fältmarskalken Ascheberg utarbetad, för Skåne gällande förordning, däri bland annat stadgades, att »alle Hästfohlar skole, innan de blifva 2 åhr gamble, uthskäras och vallachas». Förordningen innehöll dessutom förbud att under första året efter densammas utfärdande till avel använda sto, som ej ägde i förordningen närmare angivet värde.

Så småningom hade dessa bestämmelser fallit i glömska, men år 1735 hade de blivit med vissa ändringar återupplivade under namn av »Förnyad Sto-ordning». Det hette däri: »Hafver någon Sokn, By eller Bonde, som tager betalning af andra, för det hans häst betäcker stoen, en sådan hingst, som är för liten, för svag eller med arfskador behäftad», så skulle densamma kastreras. Underlåte ägaren detta, skulle hingsten konfiskeras och försäljas, i vilket fall köpeskillingen tillfölle närmast liggande hospital. Förordningen innehöll tillika förbud att utsläppa 2 år gammal »vrenskfola» lös på fäladsmark, utan borde »sådana kladdar utskiäras».

Denna förordning hade till följd av allmogens besvär vid 1741 års riksdag förändrats på så sätt, att hingstar över 2 års ålder väl finge utsläppas på bete, men skulle dessförinnan besiktigas för utrönande, om de vore felfria.

I detta stadgande mötte oss sålunda för första gången bestämmelser om tvångsbesiktning.

1741 års förordning hade, såvitt de sakkunniga kunnat finna, icke formligen upphävts, ehuru den visserligen av sig själv trätt ur tillämpning.

Ytterligare lagbestämmelser i ämnet hade sedermera icke utfärdats. Däremot hade förslag därtill icke saknats.

I sistnämnda hänseende framhölles, att M. Björnstjerna i sitt år 1828 utgivna arbete »System för Sveriges häst-cultur» förordat införandet av besiktningstväng i den omfattning, att alla tvååriga hingstar skulle, innan de finge användas såsom beskällare eller gå i vall, besiktigas och förses med brännmärke; hingstarna skulle uppvisas årligen från och med fem års ålder. För överträdelse av dessa påbud hade föreslagits bötesstraff.

Frågan om besiktningstväng syntes därefter hava vilat, intill dess nu omständigheterna ånyo bragt densamma i förgrunden.

Förslaget om införande av bestämmelser i dylikt syfte hade emellertid icke saknat motståndare.

Det hade sålunda bland annat anmärkts, dels att dylika bestämmelser skulle innebära en obehörig inskränkning i den enskildes fria

bestämmanderätt över sin egendom, dels att densamma kunde befaras medföra bristande tillgång på beskällare, dels slutligen att vid bestämmelsernas tillämpning den myndighet, som verkställde den föreslagna besiktningen, härvid kunde göra sig skyldig till maktmissbruk.

Gent emot den första av dessa anmärkningar borde till en början erinras därom, att stuteriöverstyrelsens förslag ginge ut därpå, att den obligatoriska hingstbesiktningen skulle införas icke tvångsvis, utan på frivillighetens väg, efter i sådant avseende gjord framställning från vederbörande hushållningssällskap.

Ej heller vore förslaget avsett att omfatta hingst, som endast användes till betäckning av hingstens ägare tillhöriga ston. De sakkunniga ansåge det nämligen icke kunna ifrågakomma att förbjuda hingstägaren att för eget sto använda honom själv tillhörig hingst, av vilken ras och beskaffenhet den vara månde.

För övrigt vore åtgärder syftande till begränsning av den enskildes frihet och bestämmanderätt ingalunda främmande vare sig för vårt eller andra länders rättssystem, i synnerhet vad beträffade det ekonomiska lagstiftningsområdet. Jaktstadgan, lagarna om rätt till fiske, skogslagarna, byggnads- och hälsovårdsstadgarna lämnade därpå exempel.

Den andra här ovan omförmälda anmärkningen, nämligen att genom den föreslagna åtgärden hingstbrist kunde uppstå, särskilt i avlägsnare trakter, vägde tyngre än den förstnämnda.

De sakkunniga hölle emellertid före, att dylik olägenhet vore att föredraga framför den, att olämpliga beskällare finge till ytterlig skada för hästaveln fritt användas. Det förtjänade nämligen ihågkommas, att den befarade bristen på beskällare vore en olägenhet av jämförelsevis hastigt övergående art, under det att åratals åtgänge för att avhjälpa den skada för vår hästavel, som användningen av otjänliga beskällare förorsakade. Säkerligen skulle dessutom en dylik hingstbrist i väsentlig mån begränsas därigenom, att de i sådana trakter befintliga, vid premiering godkända hingstar i större utsträckning än förut komme till användning såsom beskällare, varjämte det säkerligen snart nog skulle visa sig vara ekonomiskt fördelaktigt att till sådana trakter inköpa tillräckligt antal fullgoda hingstar.

Därjämte borde i detta sammanhang beaktas, att förbudet ifråga enligt de sakkunnigas åsikt icke vore avsett att omfatta alla icke premierade hingstar, utan att även opremierade hingstar, vilkas användande såsom beskällare icke vore till direkt skada för landets hästavel, skulle efter besiktning kunna tillåtas att användas såsom sådana. Vederbörande nämnd skulle dessutom vid dylik besiktning taga noggrann hän-

syn till hästavelns ståndpunkt å varje särskild ort samt sålunda i viss mån anpassa bedömningen efter de lokala förhållandena.

Vidare borde särskilt framhållas, att de ifrågasatta bestämmelserna vore avsedda att införas icke, såsom fallet vore med den föreslagna hingstbesiktningen, på en gång inom hela landet, utan, efter framställning av vederbörande hushållningssällskap, inom särskilda underdistrikt eller i vissa fall inom än mindre områden, och det kunde väl med visshet förutsättas, att hushållningssällskapen komme att välja en sådan tidpunkt för sin framställning, att minsta möjliga olägenheter av besiktningstvängt kunde förväntas.

Vad slutligen anginge invändningen, att maktmissbruk kunde befaras från vederbörande besiktningsmyndighets sida, syntes denna äga minsta betydelsen. De sakkunniga hade nämligen tänkt sig, att det skulle åligga statens hästpremieringsnämnder att verkställa de besiktningar, som erfordrades för utrönande av hingstarnas användbarhet såsom beskällare. Härigenom borde invändningen om befarat maktmissbruk förfalla, enär det väl med fog finge förutsättas, att premieringsnämndernas medlemmar ägde den ansvarskänsla, att de skulle opartiskt och sakligt fullgöra sina skyldigheter i denna sin egenskap. Vår tids stränga offentliga kontroll över allmänna åtgärder syntes dessutom innefatta ett avsevärt korrektiv mot alla försök till maktmissbruk. Ett sådant korrektiv syntes vidare ligga däri, att klagan över nämndens beslut skulle vara tillåten, samt att inga som helst kostnader skulle vara förbundna med denna klagan, om nämndens beslut därigenom bleve upphävt. Gent emot de sakkunnigas förslag härutinnan kunde visserligen invändas, att statens hästpremieringsnämnders arbete härigenom komme att icke oväsentligt ökas, men någon annan utväg att lösa frågan om erhållande för rimliga kostnader av lämpliga besiktningsnämnder syntes ej förefinnas.

I flertalet europeiska länder, där hästavel i större skala bedreves, hade man ingalunda dragit i betänkande att införa bestämmelser om hingstbesiktningstväng. Sålunda finnes dylikt besiktningstväng stadgat i Tyskland, Österrike-Ungern, Frankrike, Belgien och Schweiz, varemot England, Ryssland och Danmark saknade bestämmelser i sådant avseende.

I *Tyskland* finnes icke någon för hela riket gällande förordning angående obligatorisk hingstbesiktning, utan hade därstädes särskilda lagbestämmelser härom införts i de olika provinserna i Preussen samt i övriga tyska stater, t. ex. i Hannover år 1844, i Pommern år 1880,

i Väst-Preussen år 1879, i Ost-Preussen år 1887, i Schlesien år 1880 samt i Posen år 1859. Dessa bestämmelser vore emellertid varandra tämligen likartade. Det vore förbjudet att använda i enskild ägo befintlig hingst till betäckning av »främmande» ston, därest ej hingsten uppnått tre års ålder samt vid besiktning (Körung) inför en särskild nämnd (Landespferdezucht-Kommission) förklarats duglig till avel. Vid överträdelse härav vore straffet böter, vilka kunde uppgå ända till 300 mark för varje förseelse. För godkänd hingst utfärdades ett tillståndsbevis (Zulassungsschein), gällande för ett år. Hingst, som icke blivit vid sådan prövning godkänd, tillätes året därpå undergå ny prövning inför kommissionen, men om hingsten då ej godkändes, finge densamma ej vidare för sådant ändamål uppvisas för kommissionen. Emellan de ordinarie besiktningsförrättningarna ägde ordföranden i kommissionen verkställa besiktning (Nachkörung) av och i förekommande fall utfärda interimistiskt tillståndsbevis för hingst, vilken av vissa, i författningarna nämnda orsaker ej kunnat uppvisas vid ordinarie besiktningsförrättning.

I de *Österrikiska kronländerna*, varest hingstbesiktningstvång införts genom lag av år 1855, vore detsamma numera ordnat genom för varje kronland särskilt utfärdade bestämmelser, vilka emellertid vore i huvudsak likartade. Enligt dessa finge hingstägare ej upplåta hingst till betäckning av »främmande» ston, med mindre hingsten uppvisats för en »Körungskommission» och därvid befunnits för avel lämplig, i vilket fall ägaren erhöle en för löpande betäckningssäsong gällande s. k. Körungslizenz. Överträdelser av förordningens bestämmelser medförde böter intill 200 kronor.

I *Ungern* gällde på det hela taget enahanda bestämmelser.

Genom lag av den 14 augusti 1885 hade i *Frankrike* införts besiktningstvång för alla i enskild ägo varande beskällare. De vid besiktningen godkända hingstarna indelades i tre klasser, nämligen approberade (étalons approuvés), autoriserade (étalons autorisés) och accepterade (étalons acceptés). För att en hingst skulle kunna approberas erfordrades, att den vore ägnad att förbättra rasen; av den autoriserade hingsten begärdes, att den skulle kunna användas till avel utan att försämra rasen. För att hänföras till de accepterade hingstarna erfordrades allenast, att hingsten vid besiktningen icke befunnits behäftad med lungpipning eller periodisk ögoninflammation. Besiktning av hingst måste upprepas varje år. Då hingsten första gången uppvisades, försåges den på halsen med ett brännmärke av olika utseende allt efter som han godkändes eller kasserades.

Den i *Belgien* gällande lagen om hingstbesiktningstvång vore ut-

färdad den 17 september 1901. För att enligt densamma en hingst finge användas till betäckning av »främmande» ston erfordrades, att hingsten vore minst tre år gammal samt vid besiktning av en särskild nämnd blivit godkänd såsom beskillare. Tillståndet gällde till den påföljande år återkommande obligatoriska hingstbesiktningen. Förseelse mot lagen medförde böter intill 50 francs.

I *Schweiz* hade bestämmelser i förevarande avseende införts genom allmän folkomröstning. Enligt dessa bestämmelser ägde hingstbesiktning rum i sammanhang med premieringarna, men i nödfall kunde sådan besiktning verkställas av veterinär ensam, vilken för sådant fall därom utfärdade bevis, gällande intill nästa ordinarie premieringsmöte.

I två stora hästproducerande länder, nämligen Ryssland och England, saknades, såsom ovan nämnts, ännu hingstbesiktningstvång.

Beträffande *Ryssland* syntes de säregna förhållandena i detta vidsträckta land lägga hinder i vägen för tillämpningen av ett sådant tvång.

Anledningen till frånvaron av hingstbesiktningstvång i *England* vore nog icke att söka i bristande insikt om dess betydelse hos hästavelns målsmän i detta land, utan måhända snarare i landets säregna sociala och nationella förhållanden.

Ehuru, såsom känt vore, *Danmarks* hästavel i visst avseende stode på en jämförelsevis hög ståndpunkt, saknades jämväl i detta land hingstbesiktningstvång. Emellertid funnes inom de flesta kommuner därstädes hingstföreningar, vilka inginge såsom medlemmar i en stor centralförening. Såsom villkor för att hingstförening skulle få tillhöra centralföreningen fordrades, att föreningen tillhöriga hingstar besatte vissa kvalifikationer, och det vore uppenbart, att då de flesta hästuppfödarna i Danmark vore delägare i någon dylik föreningshingst samt sålunda hade särskilt intresse av dennes anlitande, hingstbesiktningstvånget därstädes vore mindre nödvändigt.

I vårt vidsträckta, till större delen glest befolkade land syntes förutsättningarna för ett så omfattande föreningsväsende till hästavelns fromma icke kunna inom överskådlig tid påräknas.

Med stöd av den utredning, som sålunda lämnats, hava de sakkunniga föreslagit införandet av hingstbesiktningstvång och i sådant hänseende utarbetat ett av speciella motiv åtföljt lagförslag.

Reservation.

Mot de sakkunnigas betänkande i denna del har reservation avgivits av arkitekten Törnqvist. Denne förklarar sig dock icke avse att

på något sätt protestera mot den föreslagna lagens berättigande, utan ville tvärtom på det kraftigaste understryka nödvändigheten av ett direkt ingripande genom lagbestämmelser för att på ett effektivt sätt kunna avvända de skadliga följderna av användandet av otjänliga beskällare. Hans kritik gäller en av de sakkunniga föreslagen bestämmelse, att tillståndsbevis icke skulle få under några förhållanden utfärdas för hingst, som ej med hänsyn till ras och härstamning uppfyllde de enligt gällande hästpremieringsreglemente uppställda fordringar för beskällares premiering inom det underdistrikt, för vilket beviset vore avsett. Denna bestämmelse syntes reservanten ej tillräckligt tillgodose fordringarna på variation efter de lokala förhållandena och han har föreslagit, att i stället vissa av honom angivna principer måtte godkännas. Då denna fråga emellertid berör ett ämne, varöver Kungl. Maj:t torde äga att besluta i det fall att hingstbesiktningstvång överhuvud kommer att införas, saknar jag nu anledning att närmare ingå därpå.

Över de sakkunnigas betänkande hava yttranden avgivits av samtliga hushållningssällskaps förvaltningsutskott. Förslaget om införande av hingstbesiktningstvång har därvid icke från något håll mött gensaga, om än vissa anmärkningar framställts mot de av de sakkunniga föreslagna specialbestämmelserna rörande reglerna för själva besiktningen och villkoren för godkännande av hingst. Från flera håll har förslaget blivit synnerligen livligt tillstyrkt. Sälunda yttrar Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, att utskottet ville så mycket kraftigare understryka behovet av obligatorisk hingstbesiktning, som det överallt på den europeiska kontinenten, där en målmedveten hästavel bedreves, visat sig, att besiktningstvånget utgjort en av de viktigaste faktorerna för en framgångsrik hästavel, och det vore utskottets förvissning, att dylikt tvång även i vårt land skulle bliva en av grundvalarna för den svenska hästavelns förbättrande. Södermanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anför, att besiktningstvånget syntes vara det effektivaste medlet att få fram en homogen avel, samt att den uttryckta farhågan för möjlig brist på hingstar, om besiktningstvång infördes, syntes, vad detta län beträffade, vara ogrundad. Besiktningstvånget skulle inleda aveln på bestämda linjer, till största fördel för såväl sto- som hingstägare. Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott finner det föreslagna besiktningstvånget välbehöfligt och synnerligen lämpligt för att motverka underhaltiga hingstars skadliga inverkan på aveln, utan att dock den enskildes rätt trädades för nära.

Hushållningssällskapens förvaltningsutskott.

Jämtlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anser, att då det otvivelaktigt vore av största vikt för en framgångsrik hästavel, att endast fullt lämpliga hingstar finge användas i aveln, premieringsnämnden borde mer än vad hittills skett få i sin hand att bestämma, vilka hingstar som finge användas till beskillare för främmande ston, samt att detta borde ske genom införande av besiktningstvång. De flesta övriga förvaltningsutskott hava utan närmare motivering förklarat sig livligt tillstyrka förslaget.

Stuteriöverstyrelsen den 30 april 1912.

Stuteriöverstyrelsen har i utlåtande den 30 april 1912 tillstyrkt de sakkunnigas förslag, allenast med två erinringar. Den ena gäller utfärdandet i visst fall av interimistiskt tillståndsbevis och torde i detta sammanhang kunna lämnas å sido. Den andra hänför sig till bestämmelsen, att besiktning ej skulle fordras för en hingsts användning såsom beskillare till sto, som tillhör hingstens ägare. Styrelsen framhåller, att det låte tänka sig, att ett antal personer inom samma trakt sammanslöte sig till en hingstägarförening, vars medlemmar var för sig betraktades såsom ägare av föreningens hingst och ansåge sig hava rätt att utan besiktning av hingsten använda densamma för alla sina ston. Om den ifrågasatta lagen inom någon ort skulle komma att väcka motstånd eller ovilja, låge enligt styrelsens mening den sannolikheten nära till hands, att man sökte kringgå dess bestämmelser på nu antydda sätt. Detta syntes böra förekommas genom stadgande att hingst, som ägdes av bolag eller förening, ej finge användas för betäckning av enskild bolagsmans eller föreningsmedlems sto, så framt icke hingsten blivit för betäckningsåret premierad eller förklarad tillåten såsom beskillare.

Efter att hava lämnat förestående redogörelse anförde jag vid ärendets föredragning den 21 februari 1913 för egen del följande.

*Departementschefen
21/2 1913.*

Det förslag, för vilket jag nu redogjort och som avser införande i vårt land, liksom redan förut skett i åtskilliga andra länder, av lagstadgat förbud emot användande för avel av härtill olämpliga hingstar, synes mig vara värt synnerligt beaktande vid bedömande av frågan om vilka åtgärder lämpligen böra vidtagas för hästavelns främjande. Under lång tid hava från det allmännas sida och på goda skäl avsevärda uppoffringar i penningar gjorts för förbättring av våra häststammar. Vi utgiva sålunda årligen endast till hästpremieringen mera än 300,000 kronor av allmänna medel. Andra åtgärder i samma syfte, vidtagna

av såväl stat som hushållningssällskap, draga ävenledes betydande kostnader.

Resultat av dessa uppoffringar hava icke uteblivit, ehuru de visserligen icke i allo motsvarat förväntningarna. Emellertid kan det ej råda tvivel om att dessa resultat skulle blivit ännu större och mera påtagliga, därest de vidtagna åtgärderna icke i viss mån motverkats av den hittills rådande friheten att till avel använda hingstar av huru underhållig beskaffenhet som helst. Sant är, att premieringssystemet haft till främsta uppgift att för den hästuppfödande allmänheten framhäva betydelsen av att till avel använda endast det yppersta material särskilt av handjur, samt att ett rätt intensivt upplysningsarbete i sådant avseende bedrivits, men icke förty har det vid närmare undersökning visat sig, att ännu ett mycket stort antal underhålliga hingstar användes i aveln. Så skall nog också allt framgent bliva fallet — bristande insikt i förening med verklig eller inbillad tillfällig ekonomisk fördel för hästägaren föranleder härtill — därest icke förbud mot tillhandahållande av dylika beskällare varder stadgat. Det är anmärkningsvärt, hurusom man nu på olika håll anser, att tiden är inne för att på lagstiftningsväg åstadkomma ett sådant förbud. Hushållningssällskapens förvaltningsutskott, vilka väl få antagas äga kännedom om de önsningar, som hysas av den hästuppfödande allmänheten i landet, hava enstämmigt uttalat sin anslutning till förslaget. Någon avvikande mening har icke uttalats, utom i vissa underordnade detaljfrågor. Alla de gjorda uttalandena tyda på att förslaget till sin huvudsakliga innebörd står i god överensstämmelse med en utbredd önskan inom landets hästintresserade kretsar.

Mot ett sådant förbud som det nu ifrågasatta kunna givetvis invändningar göras av såväl principiell som praktisk innebörd. Ur förstnämnda synpunkt kan det för många synas betänkligt att inskränka den enskildes fria bestämmanderätt över sin tillhörighet. Det torde emellertid icke kunna förnekas, att ägaren till en underhållig hingst, genom att hålla densamma tillgänglig för traktens hästuppfödare, i så hög grad skadar viktiga allmänna intressen, att kravet på en inskränkning i hingstägarens fria förfoganderätt över djuret på goda grunder kan anses berättigat. Han icke endast omintetgör de goda resultat, som kanske med avsevärda uppoffringar blivit uppnådda under ett ofta mångårigt arbete att åt traktens befolkning skaffa en god häststam, utan därtill kommer ock, att det för att sedermera utplåna spåren av den skada, han vållat, kräves nya uppoffringar, som kanske taga ännu

flera år i anspråk, under vilka den inkomst, trakten eljest skulle kunnat inhösta av sin goda häststam, lätt kan förbytas i kännbar förlust.

Jag finner alltså en begränsning i rättigheten att tillhandahålla beskillare både önskvärd och av behovet påkallad. Min övertygelse är, att, om väl avvägda åtgärder härutinnan bleve vidtagna, dessa ganska snart skulle inom de orter, där förhållandena tillåte deras genomförande, visa sig vara ett kraftigt medel ej endast att direkt främja ortens hästavel utan även att göra andra i samma syfte träffade åtgärder ännu mera verksamma.

Mot det föreslagna besiktningstvånget har även den invändningen riktats, att genom dess införande brist skulle kunna uppstå på för betäckningsändamål tillgängliga hingstar. Att en dylik farhåga på vissa orter möjligen kan vara berättigad vill jag icke förneka, ehuru jag å andra sidan är livligt övertygad om, att den befarade bristen i de flesta fall skulle bliva av kort varaktighet dels på grund av att mången god hingst, som nu av en eller annan anledning icke blir uppvisad, genom besiktningstvånget skulle tvingas fram för att bliva godkänd, dels ock på grund av att anskaffandet av värdefulla beskillare icke längre skulle vara förbundet med samma ekonomiska risk, som för närvarande mången gång är fallet på grund av konkurrensen med underhaltiga hingstar. I övrigt må framhållas, att möjligheten att erhålla goda hingstar och lättheten att anskaffa sådana, exempelvis genom sammanslutning i s. k. hingstförening, numera är vida större än förut.

På grund av den inskränkning i hästägarnas fria självbestämmanderätt, som ett införande av hingstbesiktningstvång medför, och i betraktande jämväl av den farhåga, som på sätt ovan nämnts yppats, att genom införande av sådant tvång skulle kunna uppstå brist på för betäckningsändamål tillgängliga hingstar, anser jag emellertid, att de i ämnet utfärdade bestämmelserna böra träda i kraft, endast i den mån vederbörande hushållningssällskap och landsting finna förhållandena inom orten medgiva tillämpning därav, i vilket fall framställning i ämnet skall av nämnda korporationer göras hos Kungl. Maj:t, som läser inhämta stuteriöverstyrelsens yttrande i ärendet.

Jag tillåter mig erinra, såsom exempel på lagstiftning, som träder i verksamhet inom de särskilda orterna först efter medverkan från lokala korporationers sida, om lagen den 22 december 1897 angående köttbesiktning och slakthus, om lagen den 28 juni 1907 angående bredden av hjulringar å arbetsåkdon på landet samt om lagen den 5 juni 1909 angående förbud mot handels idkande å söckendag utöver viss tid. Beträffande dessa lagar har emellertid bestämmanderätten uppdragits åt

Kungl. Maj:ts befallningshavande. I nu förevarande fall synes den böra förbehållas Kungl. Maj:t.

Det av de sakkunniga uppgjorda förslaget till lag angående obligatorisk hingstbesiktning innehåller ett flertal detaljbestämmelser angående besiktningens verkställande, villkoren för att hingst må godkännas såsom beskällare m. m. Bestämmelser av nu antydda slag torde emellertid lämpligen böra av Kungl. Maj:t meddelas. Huvudfrågan, avseende införandet av besiktningstväng, torde däremot böra föreläggas Riksdagen, och har för sådant ändamål inom jordbruksdepartementet utarbetats förslag till lag om hingstbesiktningstväng.

I enlighet med de sakkunnigas förslag har åt 1 § av den föreslagna lagen givits sådant innehåll, att hingstbesiktningstväng må, därest detsamma icke anses böra införas inom vederbörande hushållnings-sällskaps hela område, kunna införas inom viss del därav, detta huvudsakligen med hänsyn till landets nordligare landskap, där hästavelsförhållandena förete betydande skiljaktigheter i olika trakter.

Att statens beskällare böra undantagas från lagens tillämpning torde vara givet.

I anledning av den föreslagna bestämmelsen att besiktning ej skulle fordras för hingsts användande till betäckning av sto, som tillhör hingstens ägare, har stuteriöverstyrelsen erinrat, att den ifrågasatta lagen kunde kringgå på det sätt, att ett antal personer inom samma trakt sammanslöte sig till en hingstägarförening, vars medlemmar var för sig betraktades såsom ägare av föreningens hingst och på grund härav ansåge sig hava rätt att utan besiktning av hingsten använda densamma för sina ston. Till förekommande härav har stuteriöverstyrelsen föreslagit ett stadgande av innehåll att till avel olämplig hingst, som äges av bolag eller förening, icke skulle få användas till betäckning av enskild bolagsmans eller föreningsmedlems sto. I likhet med styrelsen anser jag en bestämmelse i förevarande syfte erforderlig, men torde densamma böra formuleras annorlunda än som föreslagits. Ty för den händelse äganderätten till hingsten tillkommer bolaget eller föreningen, torde det vara uppenbart, att enskild medlem av bolaget eller föreningen icke kan anses vara ägare till djuret, vadan särskilt stadgande uti ifrågavarande hänseende ej lär vara i sådant fall av behovet påkallat. Stadgande härutinnan torde däremot vara erforderligt, i händelse hingsten äges under samäganderätt av två eller flera enskilda personer. På grund härav har i 2 § införts bestämmelse om att hingst, som äges av två eller flera personer samfällt, icke må, därest ej angivna förut-

sättningar föreligga, användas till betäckning av sto, som enskilt tillhör någon av dessa personer.

Föreskriften i 2 §, att hingsten skall hava prövats vara såsom beskällare inom orten lämplig, hänvisar för sin tillämpning till de bestämmelser härom, som äro avsedda att utfärdas av Kungl. Maj:t. Ur de sakkunnigas förslag härutinnan, som torde komma att av Kungl. Maj:t i huvudsakliga delar följas, må meddelas, att dessa föreslagit, att hingsten skulle inom underdistriktet blivit för betäckningsåret antingen premierad av statens hästpremieringsnämnd eller ock förklarad såsom beskällare tillåten, vilket i regel också skulle ske genom hästpremieringsnämnden, dock att i vissa fall interimistiskt tillstånd skulle kunna lämnas av premieringsnämndens ordförande ensam. Om nämnden funne en uppvisad hingst, ehuru ej premieringsbar, dock kunna få användas såsom beskällare, skulle hingsten betecknas såsom *tillåten*, vilket uttryck alltså skulle erhålla en alldeles särskild innebörd och beteckna en viss kategori av hingstar. Premierad eller såsom beskällare tillåten hingst skulle därigenom vara gillad såsom avelsdjur endast för användning inom det underdistrikt, där premieringen skedde eller tillåtelsen gavs, och endast för betäckningsåret, d. v. s. intill utgången av de inom underdistriktet nästföljande år anordnade besiktningsmöten, vid vilka hingstar finge uppvisas. Berörda lokala begränsning motiverades av olikheterna i hästavelns tillstånd och förhållandena i övrigt inom skilda delar av landet, vilka gjorde att den omständigheten, att en hingst kunde anses uppfylla villkoren för användning såsom beskällare inom ett underdistrikt, ingalunda med nödvändighet medförde, att han i enahanda avseende lämpade sig i ett annat, bland annat enär fordringarna å ras och härstamning kunde vara olika inom de särskilda underdistrikten.

Bestämmelsen om minst tre års ålder är föreslagen av de sakkunniga och grundar sig på gällande premieringsreglemente.

Föreskrifterna i 3 § äro införda för att bereda den hästuppfödande allmänheten rådruum för anskaffande av framstående hingstar samt realiserande av mindervärdiga sådana.

I övrigt torde lagförslagets bestämmelser icke erfordra någon närmare motivering.

I sitt utlåtande nr 108 anförde jordbruksutskottet, bland annat, att behovet av verksamma prohibitiva åtgärder i syfte att i största möjliga utsträckning från avelsbruk utestänga sådana hingstar, som här för vore uppenbart otjänliga, allt kraftigare gjort sig gällande. Samtidigt hade den övertygelsen hos den hästuppfödande allmänheten allt

mera blivit rotfäst, att en fullt effektiv reglering av hästavelsväsendet låte sig genomföras endast genom stadgande av restriktiva föreskrifter rörande kontrollen av avelsdjurs kvalifikationer. Då detta näppeligen torde kunna ske utan stöd av lagstiftning, hade därmed frågan om lagstadgat hingstbesiktningstvång trätt i förgrunden. För sin del tvekade utskottet icke att på de av departementschefen anförda grunder biträda förslaget om införande av sådant tvång.

Utskottet framhöll vidare, att det vore endast under förutsättning av vederbörande lokala korporationers därom gjorda framställning som Kungl. Maj:t skulle äga förordna om lagens tillämpning inom hushållningssällskaps område eller viss begränsad del därav. I nämnda förhållande ansåge utskottet ligga en tillfyllestgörande garanti mot att de föreslagna bestämmelsernas tillämpningsområde onödigtvis skulle göras vidsträcktare än de förhandenvarande lokala förhållandena skäligen påkallade. I detta sammanhang ville utskottet betona, att då, efter besiktningstvångs införande inom visst område, dess bibehållande inom området icke längre vore av omständigheterna betingat, Kungl. Maj:t givetvis — oaktadt sådant icke direkt utsades vare sig i lagen eller i de av departementschefen framhållna motiven därför — torde äga att efter framställning av vederbörande förordna om tvångets upphävande helt eller delvis.

Utskottet delade departementschefens åsikt om lämpligheten av att i lagen icke inrycktes de detaljbestämmelser angående besiktnings verkställande och villkoren för att hingst skulle kunna förklaras tillåten såsom beskällare m. m., vilka givetvis skulle bli erforderliga för lagens praktiska tillämpning och som i stället vore avsedda att av Kungl. Maj:t särskilt utfärdas. Utskottet ansåge sig emellertid, med stöd av departementschefens uttalande, kunna förvänta, att därvid tillbörlig häusyn komme att tagas till hästavelns ståndpunkt å varje särskild ort, samt att man härefter anpassade bestämmandet av bedömningsgrunderna. Detta borde åter i sin ordning medföra, att, då departementschefen uttryckligen framhållit, att villkoren för premiering av hingst icke ensamma finge bli avgörande för hingsts godkännande för avelsbruk, denna grundsats verkligen också skulle bli i praktiken tillbörligt tillgodosedd och icke allenast gälla för vissa snävt begränsade undantagsfall. Vederbörande besiktningsmän borde sålunda erhålla en vidsträckt frihet att kunna såsom beskällare godkänna även icke premieringsbara hingstar, så snart dessas användande för avelsändamål, med hänsyn till lokala förhållanden, eljest syntes kunna tillåtas.

I själva avfattningen av lagen föreslog utskottet endast några

mindre jämkningar av väsentligen redaktionell natur och hemställde slutligen, att Riksdagen måtte antaga lag i överensstämmelse härmed.

Riksdagen
1913.

Vid ärendets behandling inom Riksdagen bifölls förslaget av Första kammaren utan diskussion. Inom Andra kammaren gjordes av flera talare invändningar mot förslaget, utmynnande dels i yrkande på utslutande av bestämmelsen i 2 §, att hingst, som ägdes av två eller flera personer samfällt, icke finge användas till betäckning av sto, som tillhörde någon av dem enskilt, utan att vara i föreskriven ordning besiktigad och gillad såsom beskällare, dels ock i yrkande om avslag å lagförslaget i dess helhet. Framställarna av förstnämnda yrkande förklarade sig gilla lagens allmänna syfte och hade icke något yrkande i fråga om dess övriga bestämmelser, men höllo före, att den omförmälda specialföreskriften vore onödigt sträng. För avslagsyrkandena återropades flera skäl, vilka torde, såsom av en talare gjordes, kunna sammanfattas sålunda, att lagen förmenades icke komma att avhjälpa de missförhållanden, som funnes, att lagens tillämpning komme att medföra avsevärda olägenheter särskilt för de mindre jordbrukarna, enär deras intressen i regel icke tillgodosåges med de premierade beskällarna, och att lagen för övrigt i och för sig utgjorde en kränkning av den enskildes rätt att själv bestämma vilken hästtyp han funne vara för sig fördelaktigast. Sedan förstnämnda yrkande bortfallit i votering om kontraposition, avslog kammaren förslaget med den knappa majoriteten av 82 röster mot 80.

Departements-
chefen.

Till vad jag, på sätt ovan erinrats, den 21 februari detta år anförde till stöd för förslagets framläggande för Riksdagen har jag föga att tillägga. De redaktionella ändringar, som av jordbruksutskottet föreslogos, föranleda ingen erinran från min sida och jag tillstyrker därför, att de iakttagas i ett blivande förslag.

De under diskussionen i Andra kammaren gjorda invändningarna voro redan under ärendets tidigare behandling förutsedda och även mer eller mindre utförligt bemötta. Jag anser mig emellertid nu böra söka ytterligare utveckla några av de skäl, som i dessa hänseenden synas tala för förslaget.

Vad angår den speciella anmärkningen i fråga om stadgandet rörande hingst, som tillhör två eller flera gemensamt, kan jag inskränka mig till att återropa följande uttalande av jordbruksutskottet. »Utskottet finner för sin del den av Kungl. Maj:t föreslagna formuleringen väl avvägd och erforderlig till förhindrande av det antagligen eljest nära till

hands liggande tillvägagångssättet, att ett visst antal personer inom samma trakt söka genom sammanslutning kringgå lagen. Visserligen torde den möjligheten icke bliva utesluten, att en i och för sig fullgod hingst, som emellertid till följd av skiljaktighet i ras eller ofullständighet i härstamning prövats olämplig till avelsbruk inom viss trakt, därigenom kommer att inom densamma helt undandragas aveln, oaktat i fråga om enstaka passande ston parning måhända icke skulle vara ofördelaktig. Men sannolikheten av, att en sådan olägenhet skulle kunna göra sig mera kännbart gällande, torde bliva synnerligen ringa tack vare den vidsträckta prövningsrätt i förevarande avseende, som, enligt utskottets ovan uttryckta förväntan, torde komma att genom de av Konungen meddelade föreskrifter i ämnet tillerkännas vederbörande besiktningsnämnd.»

Invändningen att lagen icke skulle komma att avhjälpa nuvarande missförhållanden synes bero på antagande, att tvångsåtgärder i dylikt syfte vore överksamma i avsedd riktning. Genom tvångsåtgärder på sådana orter, där lämpliga beskällare saknades, skulle man dessutom — anfördes det — omöjliggöra all hästavel över huvud. Då man framställt dessa anmärkningar, synes man alltför mycket hava förbisett den anpassningsförmåga efter hästavelns växlande ståndpunkt på olika orter, som är en av lagens väsentligaste egenskaper. Först och främst skall ju hingstbesiktningstvång kunna införas endast efter samstämmig ansökan av ortskorporationerna, landsting och hushållningssällskap. Vidare behöver dylikt tvång icke omfatta hushållningssällskapets hela område, utan kan inskränkas att gälla den begränsade del därav, som må anses mogen för en sådan åtgärd. Slutligen bör icke förbises, att det är avsett, att även andra hingstar än sådana, som äro premieringsbara, kunna få användas, nämligen om de i föreskriven ordning förklaras vara såsom beskällare »tillåtna». Att införa hingstbesiktningstvång på en ort, »där lämpliga beskällare saknas», borde under dessa förhållanden näppeligen komma i fråga. Att införa hingstbesiktningstvång på en ort, där tillgång på lämpliga beskällare redan finnes, men deras användande uteblir genom »bristande insikt» hos hondjurens ägare, kan jag däremot ingalunda finna överksamt eller obehörigt. Det kan visserligen lända, att under de allra första åren stoägarna måste föra sina ston något längre väg än förut för att uppsöka en premierad eller tillåten hingst, men detta bleve säkerligen blott ett snart övergående tillstånd.

Att lagens tillämpning skulle komma att medföra avsevärda olägenheter för särskilt de mindre jordbrukarna, när dessas intressen i regel icke tillgodosåges med de premierade beskällarna, kan jag för ingen del medgiva. De mindre jordbrukarna böra, om de driva hästavel, förvisso

icke hava mindre anspråk på fullgott avelsmaterial än de större jordbrukarna. Det har flerstädes, både i vårt land och i utlandet, visat sig, att det ofta just är hos de mindre jordbrukarna, vilka personligen kunna ägna mera tid och omtanke åt unghästens vård och uppfödning, som de allra bästa hästarna stå att finna. Att de premierade beskillarna icke skulle vara de för ortens häststam lämpligaste — naturligtvis under iakttagande av förständig parning — synes mig icke heller kunna med fog påstås. För att i möjligaste mån tillmötesgå olika meningar och skilda orters olika behov, stadgas nämligen i premieringsreglementet, att hushållnings-sällskapen skola till stuteriöverstyrelsen ingiva förslag i fråga om de kallblodiga raser eller typer, som må kunna premieras inom respektive underdistrikt eller del därav. Bestämmandet härutinnan ligger alltså till stor del i vederbörande ortskorporations hand. De hingstar, som uppvisas och tillhöra antingen ädel ras eller någon av de kallblodiga raser, som sålunda befunnits lämpliga för orten, bedömas därefter av premierings-nämnden. Att de mindre jordbrukarnas intressen härvid icke skola bliva, åsidosatta, därför borgar bland annat det förhållandet, att dessa äro flertalet av hästuppfödarna. Det bör emellertid i detta sammanhang ånyo betonas, att jämte de premierade hingstarna skulle nu skapas en kategori av »tillåtna» hingstar, å vilka lägre krav skulle ställas och som därför också torde betinga lägre språngavgifter. Jag vill därjämte i anslutning till ett uttalande av jordbruksutskottet framhålla, att hingsts godkännande för avelsbruk såsom »tillåten» ingalunda synes böra äga rum blott i vissa snävt begränsade undantagsfall, utan tvärtom så snart anledning därtill finnes samt under iakttagande, så vitt möjligt, att härigenom ortens behov av beskillare tillräckligt tillgodoses. Vederbörande besiktningsmän böra därför erhålla en vidsträckt frihet vid meddelandet av dylik tillåtelse samt vid dess utövning taga hänsyn till lokala förhållanden.

Invändningen att lagen skulle utgöra ett obehörigt intrång i den enskildes rätt att bestämma över sin hästavel har tidigare under ärendets behandling blivit så tillräckligt bemött, att jag icke torde nu behöva ytterligare inlåta mig därpå. Jag vill blott framhålla, att lagens syftemål ju är att tillgodose ett allmänt intresse av synnerligen stor vikt, nämligen att landets häststam är god och värdefull samt utvecklas i ändamålsenlig riktning. Jag vill även hänvisa på det förhållandet, att dylik lagstiftning redan är införd i ett stort antal europeiska länder och att den i Schweiz införts genom allmän folkomröstning.

Att, på sätt jordbruksutskottet år 1912 anförde, Kungl. Maj:t bör äga att efter framställning från vederbörande förordna om upphörande helt eller delvis av infört hingstbesiktningsväng, är uppenbart.

Departementschefen uppläste härefter ifrågavarande lagförslag samt hemställde, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå Riksdagen att antaga detsamma.

Häruti instämde statsrådets övriga ledamöter.

Hans Maj:t Konungen biföll vad statsrådet sålunda hemställt; och skulle proposition till Riksdagen avlåtas av den lydelse, bilaga — vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ernst Öberg.
